

Sürgün edilen 15 bin Dersimlinin listesi Meclis'te

Habib Güler ANKARA
12/03/2012

Dersim olaylarını k rd ğ alt komisyonla mercek altına alan TBMM Dilekçe Komisyon , b g ne kadar gün yüzüne çıkmamış belgelere  laştı.

Başbakanlık Devlet Arşivleri

Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen 2 bin 500'e yakın belge arasında, çok önemli kayıtlar var. Türkiye'nin 29 ayrı iline nakledilen 15 bin civarındaki Dersimlinin isimleri ve nereye sürgün edildikleri tek tek listelenmiş. Tek parti h k metinin katliamlara ve sürgüne kaynaklık eden rapor da dikkat çekici. B rada, "Hırsızlık, yağmacılık ve hayd tl k Dersim yöresinde anane halini almıştır." değerlendirmesi yapılıyor. Alınan bilgilere göre C mh rbaşkanlığı ve Genelk rmay Başkanlığı da arşivlerindeki Dersim belgelerini Meclis'e gönderecek.

1937-39 yılları arasında yaşanan kanlı Dersim olayları aydınlanıyor. 10 Kasım 2011 tarihinde Zaman'da yer alan "Dersim katliamının sor ml s  devlet ve CHP'dir" başlıklı haber üzerine başlayan tartışmalar, ilgili k r mları harekete geçirdi. 1940'lı yıllarda Dersimlilerden gelen binlerce dilekçeyi işleme dahi almayan Meclis, tartışmaların yeniden başladığı 74 yıl sonra 700'  aşkın dilekçenin m hatabı oldu. B kez vatandaşların talepleri geri çevrilmedi, hasıraltı edilmedi. TBMM Dilekçe Komisyon , oluşturduğ alt komisyon aracılığıyla çalışmalara başladı. Başbakanlık'tan Dersim olaylarıyla ilgili tüm kayıtları isteyen Meclis'e, 2 bin 500 civarında belge geldi. Belgeler arasında, CHP'li tek parti h k metinin İçişleri Bakanı şükrü Kaya'nın kanlı müdahaleye gerekçe oluşturulan rapor da yer alıyor. Raporda, "Hırsızlık, yağmacılık ve hayd tl k Dersim yöresinde anane halini almıştır." ifadeleri yer alıyor.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen belgelerde, yaşanan olaylar sırasında Türkiye'nin 29 ayrı iline gönderilen 15 bin civarındaki Dersimlinin isimleri ve sürgün edildikleri yerler tek tek kayıtlı. Belgelerde ailesinin yaşadığı sıkıntılar nedeniyle devlete tazminat davası açan Ali Doğan'ın köyü Bornek dahil 4 köyde yaşanan katliamların

kayıtları da var. Dönemin ordu müfettişi Orgeneral Kazım Orbay'ın el yazısıyla kaleme aldığı ve 15 Ağustos 1938'de Başbakan Celal Bayar'a gönderdiği telgrafta; Bornek (Düzpelit), Zimbik (Çığırlı), Kırnık (Buzlupınar) ve Heç (Demirkapı) köylerinden 395 kişinin 'ağilere' yardım ettikleri iddiasıyla öldürüldükleri bilgisi yer alıyor. Yazıda, "Muhtelif köylerden mukavemet görme üzerine haydutlara öteden beri yataklık ve şeriklik eden Zimbik, Heç, Kırnık ve Bornak köylerinden 395 haydut ölü olarak ele geçirilmiştir." deniyor. Bir başka belgede, 49 kişinin öldürüldüğü, öldürülenler arasında çocuklar ve annelerinin de bulunduğu kaydediliyor.

Köşk arşivlerinde 103 belge var

TBMM Derin Alt Komisyonu, Başbakanlık'ın yanı sıra Cumhurbaşkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'ndan da Derin olaylarına ilişkin arşiv belgelerini inceledi. Genelkurmay Başkanlığı, TBMM'ye gönderdiği ilk yazıda arşivler içinde Derin olaylarına ilişkin bilgilerin ayıklandığını, bu bilgilerin doyananıp gönderileceğini bildirdi. Cumhurbaşkanlığı arşivlerinde de Derin olaylarına ilişkin 103 belge bulunduğu belirtiliyor. Bu belgelerden biri, Mareşal Fevzi Çakmak'ın 5 Haziran 1939'da dönemin İçişleri Bakanlığı'na gönderdiği ve '14 bin kişinin Tunçeli'de bırakılmasının hâiz görülmediğine' ilişkin ifadelerin yer aldığı yazışmayı içeriyor. Aynı belgede, 12 bin 485 kişinin de o tarihe kadar batıya sürüldüğü kaydediliyor.

Köşk arşivlerinde, Derin lideri Seyit Rıza ile devlet arasında yürütülen müzakere ve pazarlıklara ilişkin belgeler yer alıyor. 7 Mayıs 1937'de İçişleri Bakanlığı'na gönderilen yazıda olayların elebaşlarından Seyit Rıza'nın Karaoğlan nahiye müdürü ile arasındaki pazarlık anlatılıyor. Belgeler arasında Derin'de 'Harp Kanunu' uygulanağını belirten dönemin Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın Dahiliye Vekâleti'ne gönderdiği 12 Mayıs 1937 tarihli yazısı da bulunuyor.